

ነቕፌታዊ ደገፍ

FOCUS ERITREA

መስከረም 05/2018

ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)

ቅድሚያ አብቲ ብዛዕባ ኣርእስተይ ዘሎ ርእይቶ ምሃባይ ብዛዕባ እዚ ለንቅነ ብብርሃነ ኣብርሀ ዝተወሰደ ጅግንነታዊ ስርሒት ድልውነት ንመስዋእቲ ክጠቅስ እፈቱ። ብዕወት ብርሃነ ብቕራጽነት ኣብ ውሽጢ ዓዲ ከይኑ ነዚ መላኽፍ ፍጥረት ስልጣኑ ንህዝቢ ከረክብ ህዝቢ ኤርትራ ክኣ ስልጣኑ ክርከብ ከምዘለዎ ንመስዋእቲ ቅሩብ ዝኸነ መደሎ ንሕና እንታዎት ኢና ንስኻኸ መን ኢኻ ዝብል ጸውዒት ዓወትና ኣብ ቅድሚና ከምዘሎ ዘበስር ኢዩ። እዚ ነቲ ናይ ጅጋኑ ብዓል ወዲ ዓልን ኣቦና ሓጂ መሳን ህያው መቐጻልታ ኢዩ። ብድሕሪዚ ግብአተ-መሬት ምልካዊ ርሑቕ ኣይክኸውንን ኢዩ። እንተኸነ ግን ምስቲ ትሕት ኢሊ ምስ ኣርእስተይ ዝገልጸ ምስ እንሰማማዕ ጥራይ ምጻኑ ምፍላጥ ከድሊ ኢዩ።

ኣብ ወጻኢ ኣብ ስደት ንኢደ ወናኖዊ ብዓል ስልጣን ፕረዚደንት ኢሳያስ እንዳበሉ ነዚ መሕፈሪ ብኸብረት ክጽውዕዎን ብንሕስያ ክቃወምዎ ከለዉ፡ ጅግና ብርሃነ ግን ዝግባእን ዘይግባእን ስለ ዝፈልጥ ትብዓት ክኣ ስለ ዘወነን፡ እስከ እቲ ትገብሮ ክርእየካ ኢዩ ኢሉ ከምታ ትግብኡ ኣቶ፡ ዋላውን ንሳ ዘይብላ ኢሳያስ ንዓስከ ኣብ ቅድመይ ደውበል ብማለት ክምክት ከሎ ኣምበሳ ድኣሞ ካብዚ ንላዕሊይ ይሕምሕም ኢዩ። ጅግና ብርሃነ ኢሳያስ ብኹሉ መዐቀኒታት መዘናኻ ስለዘይኮነ ኒዮው በሎ፡ ኢሳያስ ነቲ ተባዕ ሕቶኻ ዝኸውን ትብዓት የብሉን፡ ናቱ ትብዓት እቲ ዝገብሮ ዘሎ ኢዩ። በዚ ኣጋጣሚዚ ጅግና ብርሃነ ኣነ ምስ ህዝቢ ኤርትራ ከይነ የመስግነካ ኣለኹሞ ምስጋናይ ተቐብል። ቀጺለ ግን ናብ ኣርእስተይ ክኣቱ።

ሓደ ካብቲ ናውትታት ወይ መሳርሒታት ደሞክራሲያዊ ቃልሲ ነቕፌታን ነበሰ ነቕፌታን ምዝውታር ኢዩ። እቲ ኣብ ዓዲ እንግሊዝ ዝተዳለወ ታሪኻዊ ዝኸነ ኤሪትራዊ ስእላውን ጽሑፋውን ምርኣት (exhibition) ንኤሪትራውያንን ንወጻእተኛታትን ዝማረኸ ብጣዕሚ ዘኸርዕ ሓደ ካብቲ ኤርትራ ነጻን ሰላማዊትን ንኸትህሉ መሰላ ምጻኑን ቃልስና ድማ ካብ ጥንትን ክሳብ ሕጅን ንዘልኣለምን ፍትሓዊ ወይ ርትዓዊ እንዳሃለወ ከሎ ክሳዕ ክንደይ ከም ዝኸፈለናሉን ንመዘከርታውን ተለለይቲ ብሉጻት ጅጋኑ ከም ዝነበሩናን ዘለዉናን፡ ግን ክኣ ብምክንያት ምልካዊ

ስርዓት ዘይኢድና ዝረኽብና ህዝቢ ምዃንናን ዝሕብርን ዘረጋግጽን ብዙሕ ጸዕሪ ዝተኸፍሎ ከምቲ ዝተሰምዐ ክሳብ 8 ወርሒ ዝወሰደ ኢዩ። ብግምተይ ካብኡ ንላዕሊ'ውን ወሲዱ ይኸውን በሃላይ ኢዩ። ነቶም ዘዳለውዎ ጋንታ ተቓለስቲ ክኣ ኣብዚ ጉዳይዚ ልባዊ ምስጋናይ የብጽሓሎም።

ብዙሕ ተዘክሮታት ናይ ጀጋኑ መብዛሕትኦም ምእንቲ ህሉዎትን ብዓቢኡ ምእንቲ ህዝቢ ኤርትራን ዝሰንከሉ፣ ዝተሰውኡ፣ ዝተመቐሉ ብስኢ ክትርእዮም ከለኻ በቲ ሓደ ወገን ጅግንነቶም ከኸኡርዓካ ከሎ፣ በቲ ካልኣይ ወገን ክኣ ብሕንቕንቕ ንብዓት ከም ዝስዕረካ ዝደፋፍእ ኢዩ። ስለዚ ንኣስተዋጽኦ ምዳለውቲ ኣዚየ ክንእድ እደሊ። ምስጋናይ ካብ ልበይ ዝነቐለ ስለዝኸነ ክኣ ብኸብረት ክትቐበሉኒ ኣቐዲመ እወከሰኩም ኣለኹ። ዝተረሰዐ ነገር ስለዘሎ ግን ክዝክር ስለዝግባእ ናብኡ ገጸይ ከድህብ ኢዩ።

ማእረ ዘይርከቦ እኸልን ጌጋ ዘይብሉ ተቓላሳይን ማለት ብሓፈሽኡ ወድ-ሰብን የለን ። ክቡር ኣቶ ዳዊት ክብሎ ካልእ መጻውዒኡ ማለት (title) ስለ ዘይፈለጥኩ ይቕሬታ፣ ከምኡ ድማ ፕሮፌሰር ጋይም ክብርኣብ ሓደ ፍትሓዊ ዝኸነ ለበዋ ብለባምን ትሑትን ዝኸነ ኣቀራርባ፣ ናይ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ቅያታት ዝኸርታት (ተ.ሓ.ኤ.) እንተትህልዎስ ዝተማልኦ ምኸነ፣ ግን ድሓን ዋላ ኣብ ዝመጽእ ትምልእዎ ብማለት ለበውኦም ክልግሱ ከለዉ ሰሚዑዮም። እዚ ዘረባዚ ምስ ሰማዕኩ ኣነ ተጋዳላይ ናይ ተ.ሓ.ኤ. ስለዝነበርኩ ብዙሕ ንምጽብጸቡ'ውን ቀሊል ዘይኮነ ክዝክር ዘለዎ ፍጻሜታትን ዝፈጸሙዎ ጀጋኑን ኣይተዘከረን ዲዩ ኢሊ ንብዓተይ ከይተረፈ ቍጽርጽር ኢሉኒ። ዋላ ሎሚ'ውን ክሳብ ክንድዚ ዲና ንረሳሳዕን ንጨኻኸን ኢሊ ብዙሕ ሓዚኒ። እቲ ምኸንያት እንታይ ኮን ይኸውን ኢሉ'ውን የማን ጸጋም ኢሊ። ናይ ተ.ሓ.ኤ. ጥራይ ዘይኮነስ ታሪኽ ካብ ተላዕለስ ምዕቡላትን ጽፋፋትን ብዓል ኣነ እኳ እንተዘየርከብናሉስ ብታሪኽ ስለዝተማሃርክዎ ናይ ማሕበር ሸውዓተ (ELM) ታሪኽ ከይተረፈ ትዝ ኢሉኒ። ሓደ ካብኣቶም'ውን ኣሕመድ ሶይራ ዝበሃል ኣብ ተ.ሓ.ኤ ብሸማግሊኡ ፖሊቲካል ኮርስ ክወስድ ንሸዱሸተ ኣዋርሕ ብሓንሳእ ኔርና ካብኡ ብዙሕ ናይ ቀዳሞት ብፍላይ ናይ ማሕበር ሸውዓተ ዝቐሰምኩዎ ዘኪረ፣ መንግስተ ሰማይ የዋርሶ ከምቶም ዝሓለፉ ሓሊፉ። ከምኡ'ውን መሓመድ ብርሃን ብላታ ብሂወቱ ዘሎ ብዙሕ ሰነዳት ስእልታት ከይተረፈ ዝዐቀር ኣብ ዝተፈላለዩ ኣጋጣሚታት ተዘክሮታቱ ዝህብ ክዝክር ክኢሊ።

ከምቲ ክቡር ኣቶ ዳዊት ዝበሎ ኣብቲ ምርኢት፣ ናይ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ቅያታት ቃል ንቓሉ ከምታ ዝበላ ሓቁ ኤዩ። ኣዚዩ ብዙሕ ካብኡ ካብ ናይ ተመሃራይ ዕድሜና ማለት ዕድመ ሰላማዊ ሰልፍታት (ሸቦሮታት) ኢና ንብሎ ኔርና ኣነን መዛኖይን ኣርኪብናሉን ተሳቲፍናዮን ኢና። ውሑድን ብዙሕን ድኣ ይኸውን እምበር ተመቐሕናሉ'ውን ኢና። ብዓል ጀነራል ተድላ ዑቕብትን ብኸረኒሉ ከሎ፣ ካልኣት መዛንኡን እንተዝህልዉስ፣ ክህልዉ'ውን ይኸእሉ እንታይ

ከም እተገብረ ኣብ ልዕሌና ካብ ከናፍሮም ብዝከኣለሉ መንገዲ ከም እንሰምዕ ምተገብረ ኔሩ። እሞ ናብ ምዕራፋት ተ.ሓ.ኤ. ክንሰግርሲ ቀረባን ርሑቕን ታሪኽ ዘለዎ ውድብ እስከ ካብቲ ብዙሕ ምዕራፋት ቊሩብ ገናጺልና ከነንብብ።

እታ ንመጀመርያ ናይ ድሎ ከይትዕሎ ግጥሚያ ኣንጻር ዕሱባት ወተሃደራት ሃይለስላሴ ኣብ ተጎርባ ራዕራዕ ዘበለት ምን ኮን ትኸውን? እቶም ጀጋኑኣኽ ስም ነይሩዎምዶ?

ወርሒ መጋቢት ስሳን ኣርባዕትን

ተጎርባ ዓባይ ሓበን

ውሑዳት ነይሮም ኣንጻር ብዙሓት

ግን ተዓዊቶም ኣብ ቦኹሪ ኩናት ወዘተ... ኢላ ዝደረስኩዎ ትዝ ይሉኒ። እቶም ዝመሃረክዎም ጽባሕ ይመልእዎ፡ ተጎርባ ዝብል ሳጓ ዘለዎም ከይተረፈ ኣብዚ ምዕራባዊ ዓለም ካብ ህጻናት ናብ ሽማግሌታት ተቐራሪቦም ወይ ክኣ ሸምጊሎም ብሂወቶም ኣለዉ።

ሰውራና ብ 1961 ተጀመሩስ ንብል ኢና፡ እሞ እቶም ናይ መጀመርያ ጥይት ዘዕረጉ ከም ሰብ መነመን ከም ቦታ ኣበይ፡ ከም ውድብከ እንታዎት እዮም? እታ ነዚ እከይ ኢሳያስ ንቻይና ልኢኽ ዘምሃረት ውድብ ኮን መን ትኹውን? እታ ካብ ፍርቂ ንላዕሊ ሜዳ ኤርትራ ዝተቐጻጸረት ፊተ ግንባር ኣብዚ ሕጂ ምሕንጻጽ ኣብዮሙና ዘለዉ ዶባትና ኩይና ኩሉ ዝኸፈል ትኸፍል ዝነበረት ውድብከ መን ነይራ ንበላ? እታ ንጀነራላት ገዛእቲ ዝዛሕዝሐት ከም ብዓል ተሾም እርገቱ ብዓልቲ ኣወል ተኹሲ ብዓል መን ነይሮም ጀጋኑኣ መንከ'ያ ትብሃል? እታ ነዘም ኩሎም ምእንቲ ክብሪ ህዝቦም ዝተመቐሑ ካብ ሰምበልን ካብ ዓዲ ኺላን ብትኣምራታዊ ስርሒት ሓራ ጌራ ናብ ዝጀመሩዎ ብዝመረጹዎ ኣገባብ ቃልሶም ክምዝቕጽሉ ዝገበረት ውድብከ መን ኢዩ ስማ? እቶም ነዚ ጅግንነት'ዚ ዝፈጸሙ ገለ ስም ወይ ሳጓ ዮብሎምን?

ገሊኦም እንተሓለፉ ሓያለይ ካብኣቶም ተዳጉኖም ዝነበሩን ሓራ ከውጽኡ ሰንሰለት ወይ መቐሕ ካዘርማታት ዝበተኹን ሕጂ'ውን ኣብ ቃልሲ ተጻሚዶም ዝርከቡን ኣበይ ዝነበሩ ኮን ይኹኑ? መሳኪን ብጻት ክንዲ ዝተጋደሉን ዘተበጀዉን ከም ብዓል ድሩዕን ብጻቱን ዝኣመሰሉ ካብ ዝፍለጥ ቤት ማእሰርቲ ሓራ ወጺኦም ከብቅዑ ናብ ዘይፍለጥ ማሕደር ዝተሓየሩ፡ እታ ሓራ ዘውጽኣት ውድብ ሓርነት ድኣ ከይከውን ስማ! እቶም ጀጋኑ ዝተሓየሩን ጠላማት ዝሓየሩንከ ውድባዊ ዓዶም ኣበይ ኮን ይኸውን?

እታ ወተሃደራዊ ጥራይ ዘይኮነስ ኣብ ኩሉ ስንጭሮታት ሜዳ ኤርትራ ህዝባዊ ኣብያተ ትምህርታት፡ ህዝባዊ ሕክምናታት ክንክን ስድራቤታት ወዘተ... ክንደይ ክበሃል ዝተኸለትን ህጻውንቲ ዝኹስኩሰትን ኣብ'ዚ እዋን'ዚ ኣብ ገዳማዊ ዓለም መጺኦም ክሰብ ዶካትር

ከወይም ዘለው፡ ደሞክራሲያዊ ምንጻፍ ናይታ መጻኢት ሃገር ትምድምድ ዝነበረት ውድብ መን ኮን ትብሃል?

አብዛ ድርብ ዕማም እተካይድ ዝነበረት ዝተረከበት ውድብ ዝነበርና'ኩ ምስታ እትዝከር ዘላ ውድብ ኩንና ምስ ኣሕዋትናን ኣሓትናን ገና መድረኻዊ ዕዳ ንኸፍል ኣለና። ኣብቲ ወትሃደራዊ ጥራይ ዝይኮነስ ኣብቲ ደሞክራሲያዊ ተካላት ተ.ሓ.ኤ. ከይተረፈ እኮ ኢዩ ነይሩ መደብና፡ ንምስክር ዝኹኑስ ክሳብ ሕጂ'ኩ ኣይተሳእኑን።

ብኣሸሓት ዝቑጸሩ ተጋደልቲ ተ.ሓ.ኤ. ካልእ ሓደጋታትን

መኻልፋትን ምጥልላማትን እንዳኣጋጠመ እምበር ንኣመራርሓ ውድቦም እኮ ኣብ ማእከል ሜዳን ኣብ ስደትን ብዘይ ንሕስያ ኢዮም ዝምክትዎ ነይሮምን ዘለዉን። እሺ ጎይታይ ዘይቅበሉ ጀጋኑ'ኩ ኣብ ከተማን ኣብ በረኻን ሓሊፎም ኢዮም። እዚ'ኩ ክርሳዕ ዘይብሉ ደሞክራሲያዊ ባህሊ እዩ። ብዙሓት ኣባላት ተ.ሓ.ኤ. እኮ ምእንቲ ሃገሮም ዋላ'ውን ዕግበቶም እንተዘይነበረ ኣብ ማእከል ህዝባዊ ግንባር ጅግንነቶም ኣርእዮም ዳርጋ ኩሎም ንምስክር ዝኣኸሉ ዘይተረፉም ተፋኒዮም ኢዮም። ስውራና እኮ ተጓዕዲጹ'ምበር ውድብይ ውድብካ ዘይበሃሎ ሃገራዊ ዕማም ኢዩ ነይሩ። ኣብ ክልቲኡ ውድባት'ኩ ደቂ ሓንቲ ማህጸን ብድሕሬና ይስለጥኩም ኢሎም ተበጂዮም ብኸያት ዘይኮነስ ትብዓት ኣስኒቐምና ከይዶም ኢዮም። ስለምንታይ ድኣ'ም ንረሳሳዕ?

ሃገርካ እንድሕሪ ትፈቱ ኩንካ'ኩ ኣብ ታሪኽን ቃልስን ቅድሚ ውድብካ ክትሰርዓ እዩ ዝግባእ፡ ከመይሲ ቅድሚ ጀብሃን ሻዕብያን ወይ ቅድሚ እተን ኩለን ካልኣት ውድባት ኤርትራ ዘፍረዩተን'ኩ ኤርትራውያን ኢና ኔርና፡ ሕጂ'ውን ቅድሚ ውልቀ ህላውናን ውድባዊ ስርርዕናን ኤርትራውያን ምኺንና እንተ ተረድኣና ይሓይሽ። እዚ ቃልስና ዘተረመሰ ቀደምን ኣብዚ እዋን'ዚን'ኩ ንውልቀ ውድባትናን ንብሕትናን ካብ ሃገርና ኣዘይድና ስለ እነፍቅር ኢዩ።

ፍርቂ ምሉእ (a bottle half full) ኣብ ዝብልዎ ኣበሃህላ ስለምንታይ ከንኣቱ ንመርጽ? ስለምንታይ (a bottle half empty) ከም ዘሎኽ ዘይነስተብህለሉ? ስለምንታይ ንሓቂ ንሰግራ? ታሪኽ ሰውራና ዝኣክልሲ ብነጻላ መንደቕ ከነቕርብ ከመይ ጌሩ ሕልናና ሕራይ ይብለና? ድኻም ዘይተረፈ ስለምንታይ ናብ ናይ ሓባር ዕግበት ገጽና ዘይንጥምት?

ከምቲ ብኣሸሓት ለይትን መዓልትን ክምህሩ ህርድግ ዝብሉ ዘለዉ ሓደ ካብኣቶም ክቡር ሓው መምህር ኣማኑኤል ሳህለ ኣብ ገለ ዓንቀጻቱ፡ ሓቂ ካብ ዝመጸት ትምጻእ ክንቅበላ ኣለና ዝበሎ ክንጥቀመሉ ዘይንፍትን!

መብዛሕትኡ ተቃላሳይ ንስለ ምጽሓፍ ኢሉ ዝጽሕፍ ኣይመስለንን። ኣነን ሓጽሩኒ እብል ንሱን ተደቢሩ ይስዕስዕ፣ ብዘይ ብኡ ምዃን ኣብዩና ኣበይ ኔርኩም ምባል ንግደፎ በጃኹም ጥራይ ይምጽኡና፣ ጥራይ ንተሓዋወስ ምእንቲ ክሰልጠና ክንብል ጎሮሮና ላሕቲቱ ብርዕና ነጺፉሰ ስለምንታይ ንድኽመትና ድኽመት ንውስኽሉ? ብዛዕባ ሓደ መስከረም ክደርስ ከለኹስ፡

መስከረም ንሱያ ኣንጊሃ ሓቲታ፡

ደቃ ተሰሊፎም ሽዑ ንምሸታ

ትነበብ ታሪኽና ከም ዘላታ፣ ዝብል ኣብ ገለ ሸነኻት ዝጠቐስኩዎ ኣሎ፡ እሞ እታ ሃገርና ናይ ኩላትና ካብ ኮነትስ እታ ታሪኽና ክኣ ከምታ ንሳ ማለት ከም ዘላታ እንተተነበትዶ ኣይሓይሽን? ምእንቲ ናብ ሓድነት ገጽና ክንጥምት'ውን ለንቅነ ዝደረስኩዎ፣ ብዙሕ ተጸቢና መጺእኩምዶ - ክንደይሳዕ ድኣሞ ማዕዶ-ማዕዶ፡ እትብል ምናልባት በዚ ዘሎ ጸዕቂ ናይ ምግዳል ኣብ ኣሰና ኣይወጸትን እምበር ኣብ ተጎርባ ዘላኮ ዝሃሰዩናን ዝሃሰናዮምን ጠፊኡኒ ዘይኮነስ፡ ጎቦ ዘሎ ንፋስ ይውሰዶ ሩባ ዘሎ ክኣ ውሕጅ ይውሰዶ ኢሉ ምስላ ቀዳሞት ክጥቀም ስለ ዝደለኹ ኢየ።

ገለ ጀጋኑ ክስኣሉን ክዝከሩን ከለዉ እቶም ኣሕዋቶም ድኣ ከይተሳእሉን ከይተዘከሩን ዝተርፉ እንታይ ተረኽበ? እታ ካመራ ድያ ተሳኢናስ ወይ ስኣላይ ኣይነበረን ኮይኑ? ሓተትቲ ድዮም ተሳኢናም ወይ መለስቲ? ኣብዚ ቀረባ ምዓልታት እሞ ክኣ ካብ ኢድሪስ ዓወተ ጀሚርካ ዋላ'ውን ቅድሚኡ ዝነበሩ ጀጋኑ መስረትቲ ማሕበር ሸውዓተ ከም በዓል መሓመድ ስዒድ ናውድ ካልኣት ሃገራውያን ጀጋኑ ብፍላይ ኣብ ሱዳን ምስ ኣሳእሎም ብዓልመን ከም ዘብረስዎምን ከንርእን ከነንብብን ቀኒና። እሞ ጸገምና ስኣን ሃሰስ ምባል ድዩ? ወይ ብሸለልትነትን ብናተይ ጥራይን ዝብል ኣንነታዊ ሰንሰለት ተቐይድና ብምህላውና ኣዩ?

ስምረት እኮ ዘልኣለማዊ ክለሳ-ሓሳባዊ መዝሙር ኩይኑ ክተርፍ ይብሉን፡ ብርግጽ ክለሳ-ሓሳብ መምርሒ ናይ ተግባር ኢዩ፡ ግን እንድሕሪ ናብ ተግባር ክትሰጋገር ዘይክኣልካ ትርጉም ይብሉን። እቲ ክንፈልጦ ዝግብኣና ግን ስምረት ብጎደሎ ንቕሓት ወይ ብብዙሕነትካ ምዝንጋዕን ብብሕቱውነትካ ክኣ ምፍካርን ዝምዝገብ ዘይምዃኑ ኢዩ። እቲ ካብ ላዕሊ ንታሕቲ ዝበሃል ኣዘራርባኮ መሰረቱ ንቕሓት ኢዩ። ስምረት ሰብ ምእካብ ዘይኮነስ ሰብ ምንቃሕ ኢዩ። ስለዚ ኢዩ ብዙሕ ግዜ ዋላ ብኣሸሓት እንተተኣኩብና ክንሰምር ዝጽግመና። ኣብ ቀልሲ ኣባላት እንተድኣ ነቐሐም ፍርቂ ጎድኖም ዘይኮነስ ምሉእ ጎድኖም ኢዮም ዝሰኣሉ። ብዝተረፈ ከምዚ ኣነ-ኣነ እንዳበልና ንጎዳዞ ዘለና እንተቐጸልና ካብ ብጾታ ዝነውሐት መሸላስ ወይ ንዑፍ ወይ ንወንጭፍ፣ ኩንና ኢና ንተርፍ፡ ክምኡ ክኣ ኩንና ኣለና።

አተሃላልዋና ፈጸሙ አሳልጦ ዝህብ አይኮነን ጥራይ ዘይኮነስ ክሳብ ሕጂ ናይ በርሊን መንደቕ ኣብ መንጎ ውድባት ዘሎ ምፍልላይ ሻብያን ጀብሃን ከነፍርሶ አይክኣልናን። ዋላ ነቲ ሓደገኛ ዝኾነ ውጹኢት እንዳርኣና ክስቆረና አይክኣልን። እዚ ትርጉሙ አይነቓሕናን ማልትዶ አይኮነን? ካብዚ ዘለናዮ ናብ ደምበ ፍልልይ ናብ ደምበ መሰረታዊ ለውጢ ክንግዕዝ ኣለና (we must shift to fundamental change).

ሃገራዊ ምርኣት (exhibition) ቀሊል ስርሒት አይኮነን፤ ንምሉእ ዓለም ዝዝርጋሕ ፈነወ ኢዩ፤ ብዙሓት ክኣ ታሪኽና ንሱ ጥራይ መሲሎም ካብ ምልኣት ዘይብሉ ሓበሬታ ተበጊሶም ክዛረቡን ክስንዱን ይኸእሉ ኢዮም። ናትና ማለት ናይ ሰውራና ታሪኽ መልክዕን ትሕዝቶን ቊልቊል ዝኣፋ ኣነ ጥራይ ክትከውን የብላን፤ ንሳሞ ምክኣል ስኢንናያ ድኣምበር ኣንጻራ ንቃለስ ኣለና። ታሪኽ ኣዚዮ ተነካኢ ዓውዲ ትምህርቲ ኢዩ። ደቂ ሰባት ጥራይ እምበር እንስሳታት ዝሰርሕዎውን አይኮነን። ስለዚ ሰብ ምኅንና ከነረጋግጽ ምልኣት ዘለዎ ታሪኽ ከነቕርብ ከለና ሓደ ጨንፈር ናይ ሃገራዊ ዕርቂ ስለዝኾነ ዓቢ ትርጉም ኣለዎ። ኣነ ካብ ንእስነተይ ጀሚረ ይንኣስ ይዕበ ይውሓድ ይብዛሕ ይሓናጥጥ ኢዩ፤ ግን ከም ታሪኽ ዘፍርሃኒ ነገር የለን። ምክንያቱ ምስ ሓድነት ህዝቢ ዝተሓሓዝ ተነካኢ ብምኅኑ ካብ ሓቅታት ከይትወጽእ መታን ብዙሕ ተሞኩራውን ትምህርታውን ቅርቡነትን ብሓጺሩ መኻዚኖ ናይ ፍልጠት ዝሓትት ኢዩ። እዚ ስለ ዝኾነ ንነብሰይ ክከላኸል ብሓፈሻውን ብልብ-ወለዳውን ኣገባብ ኢዩ ዘፈታትን።

ብዝኾነ ኣብቲ ዋና ነገሪይ ክኣቱ፤ ስርዓት ኣስመራ ብመሰረቱ ክምንቆስ እንተኾይኑ ንሕና ካብ ዘለናዮ ሃለዎት ናብ መሰረታዊ ለውጢ ተሰጋጊርና ናብ ኤርትራን ርእሲ ከተምኣን ክንኣቱ ሓደ ካብቲ መሰረታዊ መርሓ-መንገዲ (road map) ነብስ ምእራም ማለት ነቐፊታን ነብሰ-ነቐፊታን ምዝውታር ኢዩ። ንምኻኑ ርእሲ ከተማ ማለት ንዓይ እቲ ኣብኣ ዝህሉ ማዕከን ናይ መዛግብትን ፓርላማን ቅዋምን ህዝባዊ ምሕደራን ኢዩ። እቲ ቦታ ግን ጂኦግራፊያዊ ኣበይነት (geographical location) ጥራይ ካብ ምኅን ኣለፉ ካልእ ትርጉም የብሉን። ርእሲ ማለት ላዕሊ ወይ ክኣ ምስትውዓል እንታድኣ ከይኑ ርእሲ ኩሉ ናይ ህዝቢ ወይ ናይ ሓንቲ ሃገር ንብረት ሕገ ኢዩ። ንዕኡ ክኣ ኢና ንቃለስ ዘለና። ፓርላማን ቅዋምን ዘይብላ ሃገርን ርእሲ ከተማን፤ ኣብዛ ዘበናዊት ዓለም ኣይሃግር ኣይ ከተማ፤ ባዶ ከምዛ ናትና ማለት ኢዩ። ስለዚ ንቃለስ ኣለና'ሞ ምልኣት ክህልዎስ ንእመት ሰደሪ ኣላታ ስለዝኾነስ እስከ ሓንቲ ሰድሪ ትኸውን ንቐሓት ንመልኣላ፤ ማለት ዘይተኸድነ ሃፈፈ-ዘየስተውዓል ክኣ ጸደፈ ስለዝኾነ፤ ምእንቲ ከይነሃፍፍን ከይንጸድፍንሲ ነቐፊታን ነብሰ-ነቐፊታን ተጠቐምና ብኩለንታናዊ ኣረኣእያ ናብ ስምረት ንገሰግስ። ብ1969 ዓ.ምህረት ፈረንጂ'ሲ ኣብ ሲነማ ኣደዮን ተሞሲኦ ጌርና፤ ተመሃሮ ከለና ማለትዮ፤ እታ መእተዊት መዝሙርና ብኸፊል ከምዚ ዝስዕብ ትብል ነይራ፤ ባዕለይውን ደሪሲያን ዘሚረያን።

ንሕና ኩላትና እንተ ንሓብር- ዓንዲ ገዛና ንኸይንሰብር

ዕላማ ተዋስኦና እዚ ሎሚ ዝግበር

ንምዕባላ ሃገርና ኢዩ ዳሕራይ ምእንቲ ክዝከር

ተዓዘብቲ ኩሉኹም ሕጂ ተዋስኦና ስምዕዎ

ንስሓቕ ንጸውቲ ኣይኮነን ቍምነገሩ ፍለጥዎ

ንሃር ንወገን ንሕሰብ ኢና ነዞም ጥራዮም ዝሓድሩ

ቍራስ እንጌራ ስኢኖማ ፍረ ኦም ከም ኣዕዋፍ ዝምእርሩ

ሕጂ'ውን ዝተረፈ ስለዝረሳዕኩዎ እቶም ናይ ሜዳ ደቀይ ስለ ዝመሃርክዎም ኣብዚ ግዳማዊ ዓለም ዘለዉ ክምልእዎ ይኸእሉ ኢዮም። እዚ ዘምጽኦ ዘለኹ ካብ ቀደም ሓዝና ንኤርትራ ሃገርና ኣፍቂርናያን ተቓሊስናላን ኢና እሞ ናይ ኩላትና ትኹን ክብል ስለዝደለኹ ኢያ። እምበኣር FOCUSS ERITREA “ጠመተ ኤርትራ፣ ዶ ክብለኩም ብናተይ ኣተረጓጉማ፣ ንኹላትና ኤርትራውያን ክትጥምቱና ብትሕትና እውከሰኩም ኣለኹ።። ንሱ ድማ በመንገዲ ነቕፌታን ነብሰ-ነቕፌታን ኢዩ። ኣበሃህላይ ተረዲእኩምኒ ክትኩኑ ተሰፋ እገብር፣ ሕጂ'ውን ኩልና ናይዚ ተሪፉ ዘሎ ቃልሲ ኢደ-እግሪ ምኻንና ስለዝኣምን ኢድናን እግርናን ብሓባር ክቃለስ ኣለዎ። ናብ ልብኹም ተመለሱ ተመለሳ ንመለስ።

እቲ ፍታሕ ነቕፌታኹም ኣልዒልኩም ወይ ንስኹም ባዕልኹም ነቲ መጽናዕቲ ትቕጽልዎ፣ ወይ ክኣ ነቲ ጌርኩሞ ዘለኹም ድኻም ዘጠቓለለ ብወገን እተን ኣብ ማዕዶ ዘለዎ ውድባትን ኣፍልጦ ዘለዎም ናይ መጽናዕቲ ክኢላታትን ተገባዲዱ ወይ ተሰናድዩ ኩላትና ብሓባር ታሪኽና ከም ንዝክርን ንጽምብልን ክምዝግበር ይኸውን። እዚ ናተይ ርእይቶ እዩ፣ ዝሓሸ ርእይቶ ዘለዎም ክኣ መርሓባ።

ብዝተረፈ ናብ ተወሳኺ ለበዋ ክሰግር፦

ለበዋይ ናብ ክቡር ጋዜጠኛን ተጋዳላይን ኣማንኤል ኢያሱ ኣሰና ኩይኑ ብቐረባ ነዞም ጠመተ ኤርትራ ብግምተይ ስለ እትፈልጦም፣ ኣብኡ'ውን ስለ ዝነበርካ ብግቡእ ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ኩላትና ካብኡ ክንመሃር ምእንቲ ናብ ኣራሚ ዝኹን ቃለ-መሓትት (INTERVIEW) ከተቕርበልና፣ ከይነውሐ ብሓጺሩ ብኸብረት እውከሰካ።

- 1) ስለምንታይ ምልክት ዘይብሉ አቀራርባ መሪጸም
- 2) ፈቲኖም ምንጭታት ስለ ዝሰኣኑ ዲዩ
- 3) ዳሕራይ ነርክበሉ እዚ ቅድም ንግበር ብማለት ድዩ
- 4) ብዘይምግዳስ ዲዩ
- 5) ንሕና ናትና ንግበር ተደልዮም ናቶም ይግበሩ ብማለት ዲዩ
- 6) ንፈልጦ ነገር የብልናን ኣብ ዘይንፈልጦ ኣይንኣቱን ዲዩ
- 7) እዚ ኩይኑ እቲ ይቕሬታ ክሓቱ ማለት ነብሶም ክነቕፉ ድሉዋት ክኸኑን ሕውነታዊ ውክሳ ክምልሱን ክትተሓባበር ኣነ ከም ኣቦ ሕራይ ክትብል እጽብዩካ።

እንታይ ከም ዝኸኑ ብልሓቱ ንትምህርቲ ዝኣክል ክፍለጥ ስለ ዘለዎ፣ ክቡር ኣማኑኤል ኣነ ኣዚያ ኢያ ዘኸብረካን ንዓይ ድማ ሓለፋ እዩ ዝሰምዓኒ፣ ማለት ቦቲ ዘይርብርብ ሓቦኛ ጋዜጠኛዊ ሞያኻን ናይ ተጋዳላይ ሓልዮትካን ሓደ ካብቶም ተስፋ ናይዚ ተሪፉና ዘሎ ዕማም ብምጻንካ ጥራይ ዘይከኑስ ወዲ ዓርከይ መማህርተይ ብምጻንካውን ንእመት ስድሪ ኣላታ ንዓይ ዝያዳ ኢኻ። ማዕረ ማዕሪኡ ነቶም ምሳኻ ዝቃለሱ ጋንታ ተብዓት ተቐለስቲ ከም ኣንበሳ ዝንቅወ ክኣ ከዩመስገንኩዎም ክሓልፍ ኣይደልን። እዚ እንተዘይ ተገይሩን ብነቕፊታን ነብሰ-ነቕፊታን እንተዘይተዓዊትናሉን፣ ናብ ዘዩድሊ ጥርጠራን ትርጉምን ናይ ብረታዊ ሰውራና ምጅማር ዓመተ-ምህረት ናብ ምዝንባዕ ገጹ ከዛዘወና ኢዩ። ምናልባትውን እዚ ሳላሳ ዓመት ወሲዱልና ዝበሃል ተሪፋ ካብኡ ዝወሓደ ዝብሉ ከይህልዉ ቀባሕ-ባሕ ዘብል ክኸውን ኢዩ። ሓደ መስከረምውን ከም ሃገራዊ ብዓል ንምቕባል ዘይቀድዎም ባእታታት ፍሕትሕት ዝብሉ ክህልዉ ይኸእሉ ኢዮም። ብዝኸኑ ክሳብ ኣቲ ተቐለስና ንበጽሖ ባይቶና ንኹሉ ዝውስኖ ተኸባቢርና ምእንቲ ክንቃለስ ነታ ቅድም ኣብ ላዕሊ ዝበልኩዎ ናይ ሓድነት መቐልሕ ክደግማ።

ነዊሕ ተጸቢና መጽእኩምዶ - ከንደይሳዕ ድኣሞ ማዕዶ-ማዕዶ።

ትርጉም ዘለዎ ክትኮነልና እንዳተመኔኹን፣ ነቲ ኹሉ ኣበርክቶኹም እንዳንኣድኩን ሕውነታውን ብጸያውን መልእኽተይ እዛዝም ኣለኹ።

የቐንዩለይ ኣብ ቃልሲ ከም ቀደምና
 ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)